

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Αναγκαιότητα ύπαρξης ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας: βιομηχανικές, καινοτόμες και κοινωνικές πτυχές» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2012/C 299/04)

Εισηγητής: **ο κ. VAN IERSEL**

Συνεισηγήτρια: **η κ. HRUSECKA**

Στις 19 Ιανουαρίου 2012 και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα:

Αναγκαιότητα ύπαρξης ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας: βιομηχανικές, καινοτόμες και κοινωνικές πτυχές.

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών, στην οποία ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 11 Ιουνίου 2012.

Κατά την 482η σύνοδο ολομέλειας, της 11ης και 12ης Ιουλίου 2012 (συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 132 ψήφους υπέρ, μία κατά και 9 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Στον κόσμο συντελούνται ραγδαίες γεωπολιτικές αλλαγές. Η κυρίαρχη δύναμη του δυτικού κόσμου αμφισβητείται οικονομικά και πολιτικά. Ενώ πραγματοποιούνται περικοπές στους προϋπολογισμούς άμυνας σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, οι αμυντικές δαπάνες στην Κίνα, την Ινδία, τη Βραζιλία, τη Ρωσία και αλλού αυξάνονται. Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ καλεί το Συμβούλιο και την Επιτροπή να πραγματοποιήσουν μια συνολική αξιολόγηση των καθοριστικών πτυχών της θέσης και του ρόλου της ΕΕ στον κόσμο, η οποία πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα την πειστική επικαιροποίηση της ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής, πολιτικής ασφάλειας και πολιτικής άμυνας.

1.2 Η πολιτική άμυνας προκύπτει από τα στρατηγικά συμφέροντα των χωρών, τις διαβλεπόμενες απειλές και τους πολιτικούς στόχους, που στην Ευρώπη καθορίζονται κυρίως με εθνικούς όρους. Οι παρωχημένες προσεγγίσεις οδηγούν εμφανώς σε αυξανόμενο κατακερματισμό, κενά, πλεονάζουσα ικανότητα και απουσία διαλειτουργικότητας στις ευρωπαϊκές αμυντικές ικανότητες. Τα επιχειρήματα υπέρ της βελτίωσης είναι συντριπτικά, είναι θέμα πολιτικής βούλησης. Αυτό έχει ήδη υποστηριχθεί με πειστικό τρόπο από το 1986⁽¹⁾ Σήμερα η κατάσταση είναι πολύ πιο κρίσιμη, από πολιτική, οικονομική και αμυντική άποψη. Η ΕΟΚΕ καλεί το Συμβούλιο να εργαστεί σοβαρά για τη δημιουργία μίας προστατευτικής ασπίδας της ΕΕ.

1.3 Η πολιτική ασφάλειας και άμυνας θα πρέπει να ενισχύει την αυτοπεποίθηση της ΕΕ και των κρατών μελών. Θα πρέπει να εμπνέει

εμπιστοσύνη στην κοινωνία και τους πολίτες, στους επαρκώς εξοπλισμένους στρατιώτες, στις επιχειρήσεις και στο εργατικό δυναμικό του τομέα. Οι πολίτες της ΕΕ έχουν το δικαίωμα να προστατεύονται επαρκώς. Οι ανεξάρτητοι ευρωπαϊκοί εξοπλισμοί καθίστανται ολοένα περισσότερο αναγκαίοι. Προς τούτο οι τρέχουσες μεμονωμένες πρακτικές των κρατών μελών είναι εντελώς ανεπαρκείς, ενώ σπαταλούν και τα χρήματα των φορολογούμενων.

1.4 Σε συμφωνία με τις τρέχουσες πολιτικές και πρακτικές στις ΗΠΑ και σε άλλους (αναδυόμενους) παγκόσμιους παράγοντες και δεδομένης της αποκλειστικής ευθύνης των κυβερνήσεων να προστατεύουν τους πολίτες και να διασφαλίζουν την ασφάλεια, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη καθορισμού των ευρωπαϊκών στρατηγικών συμφερόντων στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ)⁽²⁾. Σε τελική ανάλυση, το τρίπτυχο εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας, άμυνας και βιομηχανικής ικανότητας είναι αδιαίρετο και στηρίζει τη θέση της Ευρώπης στον κόσμο, τα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα και τις αξίες της (ανθρώπινα δικαιώματα, δημοκρατία). Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ) θα πρέπει να συμμετέχει άμεσα.

1.5 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, αν η Ευρώπη επιθυμεί να διατηρήσει μια υγιή βιομηχανία ασφάλειας και άμυνας δημιουργώντας κρίσιμη μάζα για λόγους αποτελεσματικότητας και οικονομικής απόδοσης, απαιτείται ριζική αλλαγή νοοτροπίας και πολιτικών. Αποτέλεσμα αυτόν θα πρέπει να είναι ένα σταθερό και προβλέψιμο μέλλον για τις ένοπλες δυνάμεις, σύμφωνα με το οικονομικό και τεχνολογικό βάρος της Ευρώπης. Δεδομένων των μεγάλων διαφορών μεταξύ των κρατών μελών, η ευθύνη σε αυτόν τον τομέα εναπόκειται πρωτίστως στις κύριες χώρες παραγωγούς.

⁽¹⁾ Βλ. «Towards a Stronger Europe» (Προς μια πιο ισχυρή Ευρώπη), έκθεση ανεξάρτητης ομάδας μελέτης που συγκροτήθηκε από υπουργούς άμυνας κρατών της Ανεξάρτητης Ομάδας Ευρωπαϊκού Προγράμματος (IEPG) για την υποβολή προτάσεων με σκοπό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας αμυντικού εξοπλισμού της Ευρώπης.

⁽²⁾ Η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας ως αναπόσπαστο τμήμα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), άρθρ. 42 και ακόλουθα, ΕΕ C 115, 09/05/2008.

1.6 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, υπάρχουν ισχυρά επιχειρήματα για την ενίσχυση του σχεδιασμού και του συντονισμού:

- ο τομέας είναι πολύπλοκος με υψηλό συντελεστή γνώσεων και απαιτεί μακροπρόθεσμο σχεδιασμό·
- παρά την ιδιωτικοποίηση, οι κυβερνήσεις έχουν ισχυρό ρόλο στην αμυντική βιομηχανία ως πελάτες, ρυθμιστές και πάροχοι αδειών εξαγωγής·
- οι αδυναμίες στην τρέχουσα δομή και οι (αυστηροί) δημοσιονομικοί περιορισμοί απαιτούν συντεταγμένες αναπροσαρμογές αντί συνεχών αποσπασματικών προσεγγίσεων, οι οποίες οδηγούν σε έλλειψη αξιοπιστίας τόσο εξωτερικά όσο και εσωτερικά·
- πρέπει να εξασφαλιστεί αποτελεσματικός συντονισμός μεταξύ των κύριων χωρών παραγωγής και των χωρών με μικρότερη ή μηδενική παραγωγή για την προώθηση των προμηθειών εξοπλισμών στην Ευρώπη και την αξιοποίηση όλης της διαθέσιμης γνώσης, καθώς επίσης των μεγάλων εταιρειών και των ΜΜΕ σε ολόκληρη την ήπειρο·
- τέλος, η επιτυχία των ευρωπαϊκών προϊόντων σε παγκόσμιο επίπεδο θα εξαρτηθεί από την ανάπτυξη σταθερής εσωτερικής αγοράς στην Ευρώπη.

1.7 Πέραν των δράσεων του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας (ΕΟΑ) και της Δέσμης για την άμυνα του 2007 ⁽³⁾, η ΕΟΚΕ ζητά καλοσχεδιασμένη ευρωπαϊκή βιομηχανική πολιτική για τον αμυντικό κλάδο με τα ειδικά χαρακτηριστικά των κρατικών προδιαγραφών και της δημόσιας χρηματοδότησης. Στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», η εν λόγω βιομηχανική πολιτική πρέπει να βασίζεται σε κοινές αρμοδιότητες σε επίπεδο εθνικό και ΕΕ —με τον ΕΟΑ και την Επιτροπή ως πλήρεις εταίρους—, σε διαβουλεύσεις με την αμυντική βιομηχανία και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, μεταξύ των οποίων οι κοινωνικοί εταίροι, καθώς και στην ανάγκη καλά οργανωμένου κοινωνικού διαλόγου.

1.8 Οι ευρωπαϊκές πολιτικές και η χρηματοδότηση πρέπει να συνδέουν τις ευρωπαϊκές και εθνικές επενδύσεις μειώνοντας τον κατακερματισμό και την αλληλοεπικάλυψη των δημοσίων δαπανών και ενισχύοντας την ποιότητα και τη διαλειτουργικότητα.

1.9 Η Ε&Α αιχμής είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη εξοπλισμών "νέας γενιάς" που απαιτείται επειγόντως. Αυτή η Ε&Α δεν μπορεί ποτέ να αποτελεί αποκλειστικό ζήτημα της βιομηχανίας. Η κύρια ευθύνη εναπόκειται στις κυβερνήσεις. Συνεπώς, είναι πολύ ευάλωτη στις τρέχουσες περικοπές προϋπολογισμού. Το Συμβούλιο και οι φορείς θα πρέπει να καθορίσουν επειγόντως και να εγκαινιάσουν το συντομότερο δυνατό ερευνητικά προγράμματα που θα επιτρέψουν στην ευρωπαϊκή βιομηχανία να αντιμετωπίζει ανεπιθύμητες εξαρτήσεις από τρίτους. Η τεχνολογία «διπλής χρήσης» είναι αναγκαία. Το πρόγραμμα Ε&Α της ΕΕ θα πρέπει να παρέχει στήριξη. Θα πρέπει δε να διασφαλίζει την αποτελεσματική διασυνοριακή συνεργασία στον τομέα της Ε&Α.

1.10 Θα πρέπει να σχεδιαστεί το συντομότερο δυνατό η περαιτέρω ενίσχυση της τεχνολογικής και βιομηχανικής βάσης της ευρωπαϊκής άμυνας. Προς τούτο είναι αναγκαία τα κατάλληλα μέτρα σε επίπεδο ΕΕ ⁽⁴⁾.

1.11 Ο στενότερος συντονισμός μεταξύ της Επιτροπής, του ΕΟΑ και άλλων σχετικών φορέων της ΕΕ είναι αναγκαίος. Η ανανεωμένη δέσμευση του Προέδρου Barroso ⁽⁵⁾, του αντιπροέδρου Tajani και του Επιτρόπου Barnier καθώς και η θέσπιση της ειδικής ομάδας για την άμυνα είναι εξαιρετικά επικαιρη. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει επίσης το μακρόπνοο ψήφισμα του ΕΚ του περασμένου Δεκεμβρίου για την ευρωπαϊκή άμυνα και το ευρύ φάσμα ζητημάτων που διακυβεύονται ⁽⁶⁾.

1.12 Στο ίδιο πνεύμα και με στόχο την ενίσχυση της πρωτοβουλίας της ειδικής ομάδας για την άμυνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να θέσει δημοσίως αυτά τα ζητήματα. Η Επιτροπή θα πρέπει επίσης να εξετάσει την παροχή κατάλληλων στοιχείων απάντησης στις διαπιστώσεις που προκύπτουν από τις διαφορές στις βιομηχανικές και τεχνολογικές ικανότητες μεταξύ των κρατών μελών καθώς και από τις διαφορές στα επίπεδα των επενδύσεων στην έρευνα και στην άμυνα γενικότερα.

2. Εισαγωγή

2.1 Το άρθρο 42 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση ορίζει ότι η κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας. Το άρθρο 42 παράγραφος 3 προσθέτει ότι τα κράτη μέλη θέτουν στη διάθεση της Ένωσης στρατιωτικές δυνατότητες για την εφαρμογή της ανωτέρω πολιτικής. Από το 2005 λειτουργεί ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας (ΕΟΑ) με στόχο την ενίσχυση της βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης του αμυντικού τομέα για την παροχή καλύτερου εξοπλισμού στους στρατιώτες. Ωστόσο, η πρόοδος είναι πολύ περιορισμένη.

2.2 Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς καθώς και ο αποτελεσματικός δημοσιονομικός συντονισμός αποτελούν πλέον υψηλές προτεραιότητες. Η στρατηγική «Ευρώπη 2020» υποστηρίζει ενεργά και τους δύο στόχους. Αυτό το άλμα πρέπει να αποτελέσει έμπνευση για νέα βήματα στην ευρωπαϊκή άμυνα.

2.3 Ωστόσο, δεν παρατηρείται παρόμοια ανάπτυξη στον τομέα της άμυνας. Το στρατιωτικό σύμφωνο μεταξύ Γαλλίας και Ηνωμένου Βασιλείου το 1998 φαινόταν να σηματοδοτεί μια νέα νοοτροπία και μια νέα αρχή. Το ίδιο πνεύμα στενότερης συνεργασίας στον τομέα της άμυνας αποτυπώθηκε με την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Εταιρείας Αεροναυτικής Άμυνας και Διαστήματος (EADS) το 2003. Ωστόσο, δεν ακολούθησε περαιτέρω ενοποίηση. Είναι σημαντικό ότι οι χώρες της Επιστολής Προθέσεων —η ομάδα χωρών με σημαντική παραγωγή, Γαλλία, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία, Ισπανία και Σουηδία— σε αντίθεση με προηγούμενες προθέσεις, δεν έχουν καταλήξει σε μια βιώσιμη πρόταση για εξορθολογισμό ή ενοποίηση.

⁽³⁾ Οδηγίες 2009/43/ΕΚ (ΟJ L 146, 10/06/2009) και 2009/81/ΕΚ (ΟJ L 216, 20/08/2009). Η δέσμη για την άμυνα εγκρίθηκε από το ΕΚ και το Συμβούλιο το 2009. Έπρεπε να είχε μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών το καλοκαίρι του 2011. Η Δέσμη για την άμυνα περιείχε επίσης την ανακοίνωση "Στρατηγική για πιο ισχυρή και ανταγωνιστική ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία", COM (2007) 764, 05/12/2007.

⁽⁴⁾ Τα ευρωπαϊκά ταμεία θα πρέπει να συμμετέχουν στη διαδικασία: το επερχόμενο ΠΠ8, το ΕΤΠΑ, το ταμείο συνοχής, το ΕΚΤ.

⁽⁵⁾ Ομιλία για την κατάσταση της Ένωσης, Νοέμβριος 2011.

⁽⁶⁾ Ψήφισμα του ΕΚ της 14ης Δεκεμβρίου 2011 για τις επιπτώσεις της χρηματοπιστωτικής κρίσης τομέα στον αμυντικό τομέα των κρατών μελών της ΕΕ (2011/2177(INI)).

2.4 Η στασιμότητα οδήγησε σε εθνικές προσεγγίσεις και δόθηκε έμφαση στις εθνικές παραγωγές. Παρατηρείται ένας βαθμός επανεθνικοποίησης. Οι βιομηχανικές εταιρείες που εδρεύουν στην Ευρώπη εστιάζουν στις εξαγωγικές αγορές. Δεν υπάρχει καμία κοινή στρατηγική αντίληψη, ούτε μεταξύ των κυβερνήσεων ούτε μεταξύ των βιομηχανικών εταιρών.

2.5 Στο μεταξύ, νέες προκλήσεις θα επηρεάζουν ολοένα περισσότερο τις δυναμικές αγορές. Μια μεγάλη πρόκληση είναι η ανάπτυξη εξοπλισμών στις αναδυόμενες οικονομίες. Η Κίνα, η Ρωσία, η Ινδία και η Βραζιλία (η ομάδα BRIC), ακολουθούμενες από ορισμένες μικρότερες χώρες, ήδη προχωρούν. Ο προϋπολογισμός άμυνας της Κίνας αναμένεται να αυξηθεί από 120 δισ. ευρώ σήμερα στα 250 δισ. ευρώ έως το 2015. Η Ρωσία ανακοίνωσε σημαντική αύξηση του προϋπολογισμού της στον τομέα της άμυνας έως το 2015. Στις ΗΠΑ οι δαπάνες είναι υπερδιπλάσιες σε σχέση με το σύνολο των ευρωπαϊκών, 450 δισ. ευρώ έναντι 204 δισ. ευρώ (2007) ενώ ο ευρωπαϊκός προϋπολογισμός μειώνεται ολοένα περισσότερο. Ο συνολικός ευρωπαϊκός προϋπολογισμός E&A ανέρχεται κατ' ανώτατο όριο στο 20 % του αμερικανικού. Το 50 % του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού άμυνας προορίζεται για το προσωπικό έναντι 25 % στις ΗΠΑ. Η Ευρώπη έχει περισσότερο προσωπικό, αλλά με σαφώς λιγότερο εξοπλισμό. Οι συνθήκες παγκοσμίως δεν θα είναι ποτέ όπως στο παρελθόν. Ο χρόνος δεν είναι με το μέρος μας.

2.6 Τις τελευταίες δεκαετίες πολλές μελέτες υποστηρίζουν την αποτελεσματική προσαρμογή της αμυντικής βιομηχανίας στην παγκόσμια αγορά. Όλες υπογραμμίζουν διαρκείς αδυναμίες, καθώς οι αγορές στον τομέα της άμυνας αποδεικνύονται ατελείς και τα περισσότερα κράτη συνεχίζουν να υποστηρίζουν τη «δική» τους βιομηχανία. Προσπάθειες για βελτίωση των αγορών, όπως η δέσμη της ΕΕ για την άμυνα, του 2007, έχουν ως στόχο να αντιμετωπιστούν ορισμένες από τις ελλείψεις της αγοράς και τις αποκλίνουσες εθνικές πρακτικές.

2.7 Τα ζητήματα που διακυβεύονται είναι σύνθετα, μεταξύ άλλων λόγω της πολύ μεγάλης χρονικής καθυστέρησης από τη φάση της σύλληψης έως τη θέση των προϊόντων σε λειτουργία. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι μια ευρεία προσέγγιση από τεχνολογική, οικονομική και κοινωνική άποψη θα ήταν καταλληλότερη στο πλαίσιο του διαλόγου για τον συγκεκριμένο τομέα, αντί της θεώρησής του μόνο από την πλευρά της άμυνας.

2.8 Ένα βασικό σημείο είναι η απόκλιση των στρατηγικών αντιλήψεων μεταξύ των χωρών με σημαντική βιομηχανία εξοπλισμών, ειδικότερα όσον αφορά τον ορισμό των «ουσιωδών συμφερόντων εθνικής ασφάλειας», και τη σχέση μεταξύ της εθνικής ασφάλειας και των εξαγωγικών αγορών. Ορισμένες μικρότερες χώρες έχουν μια αρκετά καλά αναπτυγμένη βιομηχανία, ενώ άλλες ουσιαστικά δεν διαθέτουν καθόλου παραγωγικές εγκαταστάσεις. Αναγκαστικά, οι προσεγγίσεις όλων των χωρών διαφέρουν ανάλογα με τις ανάγκες και τις δυνατότητές τους. Το αποτέλεσμα είναι ο κατακεραματισμός και μια ανομοιογενής θεώρηση της αμυντικής βιομηχανίας. Επιχειρήσεις όπως αυτές στη Λιβύη καθιστούν με οδυνηρό τρόπο σαφή τα αυξανόμενα κενά στα διαθέσιμα οπτικά συστήματα. Οι συνέπειες θα πρέπει να αναγνωριστούν ξεκάθαρα και να αξιολογηθούν.

2.9 Οι εξελίξεις αυτές αφορούν τόσο τις επενδύσεις όσο και την απασχόληση. Η αμυντική βιομηχανία είναι ένας τομέας υψηλής τεχνολογίας που απασχολεί άμεσα 600 000 καταρτισμένα άτομα και, έμμεσα, άλλα δύο εκατομμύρια. Ασκούνται ανησυχητικές πιέσεις για περισσότερες περικοπές. Συχνά οι εγκαταστάσεις παραγωγής παρουσιάζουν έντονη περιφερειακή συγκέντρωση και θα

μπορούσαν να εξελιχθούν σε κέντρα αριστείας, δυστυχώς όμως κινδυνεύουν να επηρεαστούν αρνητικά από τις δημοσιονομικές περικοπές. Οι εν λόγω εγκαταστάσεις θα πληγούν σημαντικά αν η αναδιοργάνωση και οι περικοπές δεν πραγματοποιηθούν κατά τρόπο σχεδιασμένο και συγκροτημένο.

2.10 Φυσικά, η απασχόληση σήμερα αποτελεί βασική πηγή ανησυχίας, μεταξύ άλλων για τις κυβερνήσεις. Και αυτή με τη σειρά της ενδέχεται να υπονομεύσει την ανάπτυξη κοινής θεώρησης που είναι αναγκαία για την ορθή αντιμετώπιση των κοινωνικών επιπτώσεων μιας φθίνουσας αμυντικής βιομηχανίας, συμπεριλαμβανομένης της απώλειας τεχνογνωσίας και των επιπτώσεων της στο ανθρώπινο δυναμικό. Αντιθέτως, η κοινή θεώρηση θα ευνοήσει την ισορροπημένη δημιουργία θέσεων εργασίας και θα συμβάλει στο να αποφευχθεί ο κίνδυνος διασποράς των υψηλής εξειδίκευσης επιστημονικών ερευνητών και τεχνικών σε τρίτες χώρες, που θα ερχόταν σε αντίθεση με τους στόχους που όρισε η ΕΕ στην στρατηγική Ευρώπη 2020.

2.11 Οι προσεγγίσεις της ΕΕ και το διακυβερνητικό πλαίσιο μπορούν και πρέπει να ακολουθούν την ίδια προοπτική. Όσο υπερσχύει η εθνική κυριαρχία, το αποτέλεσμα οποιουδήποτε κοινού πλαισίου θα αποφέρει περιορισμένους καρπούς, επιφέροντας ελάχιστη βελτίωση όσον αφορά την πλεονάζουσα ικανότητα, την αλληλοεπικάλυψη και τον κατακεραματισμό. Οι αντιθέσεις μεταξύ της φιλοσοφίας της εθνικής κυριαρχίας, αφενός, και των χρηματοπιστωτικών, τεχνολογικών, οικονομικών και κοινωνικών αναγκών, αφετέρου, είναι έκδηλες.

2.12 Ως εκ τούτου, είναι ανησυχητικό ότι ο στόχος «συγκέντρωσης και ανταλλαγής», δηλ. η οργάνωση της ευρωπαϊκής αλληλεξάρτησης, δεν έχει τεθεί σε όρους κοινής στρατηγικής. Παρά τη γενεκευμένη επίγνωση της αλλαγής στο διεθνές πλαίσιο, οι εξωτερικές πιέσεις δεν είναι αρκετά δυνατές για την προώθηση κοινών προσεγγίσεων και λύσεων. Αντιθέτως, αρκετά αξιοσημείωτη είναι η συνεχιζόμενη βούληση των ευρωπαϊκών χωρών να παραμένουν εξαρτημένες από τις ΗΠΑ για την προμήθεια αμυντικού εξοπλισμού αντί να προμηθεύονται από την Ευρώπη.

2.13 Αν η Ευρώπη επιθυμεί να διατηρήσει μια υγιή βιομηχανία ασφάλειας και άμυνας, ικανή να αναλάβει την ανάπτυξη και την παραγωγή συστημάτων αιχμής, εξασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο τη δική της ασφάλεια, απαιτείται ριζική αλλαγή νοοτροπίας και πολιτικών. Αν περιμένει περισσότερο, θα επισπευστεί ο περιορισμός των ικανοτήτων σε επίπεδα τόσο χαμηλά από τα οποία η ΕΕ δεν θα μπορούσε να επανέλθει στο προσκήνιο σε κρίσιμους τομείς. Η κατάσταση θα γινόταν ακόμα πιο δύσκολη καθώς οι περικοπές στις δαπάνες E&A θα επηρέαζαν άμεσα μια γενιά ερευνητών και ειδικευμένων εργαζομένων. Αν η Ευρώπη δεν επιτύχει, βιομηχανίες μπορεί να εξαφανιστούν, θέσεις εργασίας θα χαθούν και τεχνογνωσία θα εξανεμιστεί, αφήνοντας την Ευρώπη στο έλεος τρίτων. Απαιτείται κατεπείγουσα δράση από εκείνους που νοιάζονται για την Ευρώπη και την ευρωπαϊκή ασφάλεια.

3. Πολιτικό πλαίσιο

3.1 Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση ορθά υπογραμμίζει τον άρρηκτο δεσμό μεταξύ της εξωτερικής πολιτικής, της πολιτικής ασφάλειας και της πολιτικής άμυνας. Μια αποτελεσματική εξωτερική πολιτική πρέπει να βασίζεται σε πειστικές αμυντικές ικανότητες. Οι κατάλληλες αμυντικές ικανότητες, με τη σειρά τους, πρέπει να σχεδιάζονται και να αναπτύσσονται υπό το φως διαβλεπόμενων απειλών και συμφωνηθέντων στόχων σε ένα ιδιαίτερα περίπλοκο και εύθραυστο διεθνές πλαίσιο.

3.2 Όλα έχουν να κάνουν με τη θέση και τον ρόλο της ΕΕ στον κόσμο του αύριο, λαμβάνοντας υπόψη τις ταχύτατα μεταβαλλόμενες γεωπολιτικές πραγματικότητες από τις οποίες αναδύεται ένας αυξανόμενος αριθμός παραγόντων παγκοσμίου εμβέλειας. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ φρονεί πως έφτασε η στιγμή για τον συντονισμό των προσπαθειών στην Ευρώπη. Οι προηγούμενες και πρόσφατες εμπειρίες αποδεικνύουν ότι συνεχίζοντας τις παραδοσιακές προσεγγίσεις υπάρχει κίνδυνος η Ευρώπη και τα κράτη μέλη να μείνουν πίσω.

3.3 Η ΕΟΚΕ ζητά ένα σταθερό και προβλέψιμο μέλλον για τις ευρωπαϊκές ένοπλες δυνάμεις, ανάλογο με το τρέχον οικονομικό και τεχνολογικό βάρος της Ευρώπης. Οι μεγάλες χρονικές καθυστερήσεις από τη σύλληψη των συστημάτων έως τη θέση τους σε λειτουργία υπογραμμίζουν την ανάγκη λήψης αποφάσεων από φέτος.

3.4 Από κοινωνικοπολιτική άποψη, η ΕΟΚΕ επισημαίνει τέσσερις σημαντικές πτυχές της ανάγκης για αποτελεσματικές ευρωπαϊκές αμυντικές ικανότητες:

- προστασία του πολίτη
- ανάγκη για επαρκώς εξοπλισμένους στρατιώτες
- σταθερές και προβλέψιμες θέσεις εργασίας
- σωστά σχεδιασμένες ευρωπαϊκές ανθρωπιστικές και στρατιωτικές δράσεις στον κόσμο.

3.5 Βρίσκεται σε εξέλιξη διάλογος σχετικά με το μέλλον της ΚΠΑΑ, αν και σπάνια αναφέρεται με αυτούς τους όρους. Πολλά θέματα, όπως η χρήση μάχιμων μονάδων, η αντιπαράθεση σχετικά με τη δημιουργία ενός ενιαίου επιχειρησιακού στρατηγείου, η χρηματοδότηση των αποστολών ΚΠΑΑ της ΕΕ, η άντληση συνεισφορών για τις εν λόγω αποστολές, τα αιτήματα για αναθεώρηση της ευρωπαϊκής στρατηγικής ασφαλείας, ουσιαστικά αντιστοιχούν σε μια συζήτηση για την ΚΠΑΑ. Θα ήταν ένα βήμα πρόοδου αν αντιμετωπίζονταν υπό αυτό το πρίσμα. Επιπλέον, σε όλους τους συλλογισμούς σχετικά με αυτά τα σημαντικά θέματα, θα πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη οι βιομηχανικές επιπτώσεις των αποφάσεων (ή μη αποφάσεων). Θα αποδειχθεί επίσης ο ισχυρός δεσμός μεταξύ των βιομηχανικών ικανοτήτων και της εφαρμογής μιας ΚΠΑΑ. Η κύρια ευθύνη εναπόκειται στις κυβερνήσεις.

3.6 Η διατλαντική σχέση και το ΝΑΤΟ είναι κρίσιμης σημασίας. Για μεγάλο χρονικό διάστημα, οι Αμερικανοί επικρίνουν τον τρόπο με τον οποίο οι Ευρωπαίοι μεριμνούν για τις αμυντικές υποχρεώσεις τους εντός της Συμμαχίας. Γίνεται συνεχώς έκκληση και από τις δύο πλευρές του Ατλαντικού για τη δημιουργία ενός «ευρωπαϊκού πυλώνα» στο ΝΑΤΟ. Έως τώρα η τάση ήταν αντίστροφη.

3.7 Η έλλειψη "ευρωπαϊκού πυλώνα" έχει βαθιές πολιτικές ρίζες. Εξακολουθεί να μην υφίσταται επαρκής πολιτική βούληση στην Ευρώπη για τον καθορισμό ευρωπαϊκών "στρατηγικών" συμφερόντων ή κοινών βασικών αμυντικών ικανοτήτων. Αντιθέτως, οι ΗΠΑ και άλλες χώρες αξιοποιούν την έννοια των στρατηγικών δραστηριοτήτων που καλύπτουν όλους τους ερευνητικούς και βιομηχανικούς τομείς που συμβάλλουν στη γενική ασφάλεια των πολιτών τους, είτε πρόκειται για πολιτικούς είτε για στρατιωτικούς τομείς.

3.8 Σε αυτό το πλαίσιο η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, δημιουργώντας έναν «ευρωπαϊκό πυλώνα», η υπερβολική εξάρτηση των ευρωπαϊκών στρατιωτικών ικανοτήτων από τις ΗΠΑ θα αντικατασταθεί από μια πιο ισορροπημένη σχέση. Παράλληλα με την επιτακτική ανάγκη συζήτησης για τα κοινά ευρωπαϊκά στρατηγικά συμφέροντα, που αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα των κυβερνήσεων, θα πρέπει να ξεκινήσει σύντομα συντεταγμένος σχεδιασμός μέσω συνεργασίας

μεταξύ των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, των κρατών μελών και των αμυντικών βιομηχανιών, καθώς και μια προοδευτική αναθεώρηση της πρακτικής των κρατών μελών να αγοράζουν αυτόματα τα «ετοιμοπαράδοτα» από τις ΗΠΑ.

3.9 Η βελτίωση των συνθηκών βιομηχανικής συνεργασίας με βιομηχανίες των ΗΠΑ σε πιο ισότιμη βάση θα είναι επωφελής τόσο από βιομηχανική όσο και από οικονομική σκοπιά.

4. Ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία

4.1 Υπάρχει στενή σχέση μεταξύ της εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής άμυνας/ασφάλειας και των αμυντικών βιομηχανιών. Παρά την ιδιωτικοποίηση, οι κυβερνήσεις έχουν ισχυρό ρόλο στην αμυντική βιομηχανία ως πελάτες, ρυθμιστές και πάροχοι αδειών εξαγωγής.

4.2 Οι αμυντικές βιομηχανίες έχουν μεγάλα περιθώρια ελιγμού στις εξαγωγικές αγορές. Αυτό οφείλεται τόσο στην ιδιωτικοποίηση όσο και στην ενθάρρυνση από τις κυβερνήσεις: η οικονομική κρίση μετατρέπει ορισμένους υπουργούς άμυνας σε ρητούς υπέρμαχους των εξαγωγών. Όπως και να έχει, η κρίση αναγκάζει τον αμυντικό τομέα να θεωρεί τις εξαγωγές ως κεντρικό στοιχείο του επιχειρηματικού του μοντέλου. Κατά μέσο όρο, το 2011 ήταν ένα πολύ επικερδές έτος για τις ευρωπαϊκές βιομηχανίες. Επίσης, οι εταιρείες αναπτύσσουν με μεγάλη επιτυχία παραγωγές «διπλής χρήσης».

4.3 Παγκόσμιοι παράγοντες όπως η Κίνα, η Ινδία και η Βραζιλία έχουν τις δικές τους φιλοδοξίες εξωτερικής πολιτικής, οι οποίες μεταξύ άλλων οδηγούν σε αυξανόμενους προϋπολογισμούς άμυνας. Επί του παρόντος αυτό δημιουργεί διαφανόμενες ευκαιρίες για τις ευρωπαϊκές εξαγωγές. Πόσο θα διαρκέσει; Η βιομηχανία εξακολουθεί να εμφανίζει καλές επιδόσεις, ωστόσο αυτές οφείλονται σε μεγάλο βαθμό σε επενδύσεις που έγιναν 20 με 25 χρόνια πριν. Η περαιτέρω μείωση ή στασιμότητα των επενδύσεων σήμερα θα έχει μη αναστρέψιμες συνέπειες στο άμεσο μέλλον.

4.4 Επιπλέον, είναι ρεαλιστικό να αναμένεται ότι οι αναδυόμενες δυνάμεις θα αρχίσουν να αναπτύσσουν τη δική τους βιομηχανία ανεξάρτητα από τις δυτικές βιομηχανίες και, ως εκ τούτου, ότι ως μελλοντικοί ανταγωνιστές της Ευρώπης στις αγορές τρίτων χωρών, θα εμποδίζουν ολοένα περισσότερο τις εισαγωγές από δυτικές χώρες ή θα τις συνδέουν με όρους.

4.5 Αξίζει να σημειωθεί ότι, προς το παρόν, δεν έχει δρομολογηθεί η έναρξη κανενός νέου μεγάλου προγράμματος στην Ευρώπη, γεγονός το οποίο αδιαμφισβήτητα θα επηρεάσει την επιτυχία των μελλοντικών εξαγωγών. Επιπλέον, έχει περάσει αρκετός καιρός από τότε που μία μεγάλη αναδυόμενη χώρα χρειάστηκε ένα σημαντικό επίπεδο μεταφοράς τεχνολογίας και παραγωγής στο εσωτερικό της.

4.6 Συμβάσεις άπαξ εξαγωγής κατά πάσα πιθανότητα θα χρησιμοποιηθούν για την αντιγραφή τεχνολογίας από τις δυτικές βιομηχανίες. Γι' αυτές μια εναλλακτική λύση στην παρακάλυψη των εισαγωγών θα μπορούσε να είναι η δημιουργία εγκαταστάσεων παραγωγής (και ανάπτυξης) στις εν λόγω χώρες. Επί του παρόντος αποτελεί κατά κύριο λόγο θέμα εικασιών ο βαθμός στον οποίο η εξέλιξη αυτή θα επηρέαζε τις εγκαταστάσεις και τις ευκαιρίες εργασίας στην Ευρώπη. Μακροπρόθεσμα, θεωρείται ότι η θέση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, όπως είναι τώρα, θα υπονομευτεί από τους αναδυόμενους γίγαντες. Η βελτιωμένη τεχνολογία και παραγωγή σε αυτές τις χώρες θα επηρεάσει επίσης τις ευρωπαϊκές (δυνητικές) αγορές εξαγωγών σε άλλες τρίτες χώρες. Ο ανταγωνισμός στα προϊόντα καθώς και στις τιμές θα ενταθεί.

4.7 Λόγω των μεγάλων χρονικών καθυστερήσεων στην την ανάπτυξη και την παραγωγή καθώς και στις τεχνολογικές επενδύσεις και τη συνεχή καινοτομία, η Ευρώπη χρειάζεται στοχευμένο συντονισμό προκειμένου να εξασφαλιστεί μια σύγχρονη αυτόνομη αμυντική βιομηχανία. Όσο το μέγεθος της αγοράς καθορίζεται κυρίως από τα εθνικά σύνορα, σχεδόν αυτόματα τοποθετείται κάτω από την κρίσιμη μάζα, ακόμα και στα μεγάλα κράτη μέλη. Οι εξαγωγές σε τρίτες χώρες μπορεί να βοηθούν σε κάποιο βαθμό, αλλά το μέλλον είναι αβέβαιο και οι συνθήκες της αγοράς δεν είναι ποτέ σταθερές.

4.8 Οι σταθερά μειούμενοι προϋπολογισμοί που, στις παρούσες συνθήκες, υποδηλώνουν σημαντικούς περιορισμούς, θα πρέπει να θορυβήσουν. Επηρεάζουν τους προϋπολογισμούς για επενδύσεις και προμήθειες, ιδιαίτερα όταν οι λειτουργικές δαπάνες και οι δαπάνες συντήρησης παραμένουν στα ίδια επίπεδα ή αυξάνονται λόγω των συνεχιζόμενων στρατιωτικών επιχειρήσεων (Αφγανιστάν, Λιβύη, επιχειρήσεις για την καταπολέμηση της πειρατείας, για να αναφερθούν μερικές μόνο από αυτές).

4.9 Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αναβολή ή ακόμα και την ακύρωση επενδύσεων που είναι ουσιώδεις για τη βιομηχανία προκειμένου να διασφαλιστεί η διατήρηση και η ανανέωση των ικανοτήτων παραγωγής και ανάπτυξης. Επίσης, σε δύσκολους καιρούς η ίδια η βιομηχανία είναι λιγότερο πρόθυμη να επενδύσει σε μια τέτοια διατήρηση ή σε νέες δραστηριότητες. Μόνο μέσω σχετικής συνεργασίας μπορούν να εξασφαλιστούν οι απαιτούμενες επενδύσεις.

4.10 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ μιας καλοσχεδιασμένης ευρωπαϊκής βιομηχανικής πολιτικής για τον αμυντικό τομέα, από τη σύλληψη των συστημάτων έως τη λειτουργική φάση. Είναι ζήτημα συγκεκριμένης βιομηχανικής πολιτικής. Πρόκειται για δημόσια αγορά από τη φύση της: η Ε&Α πρέπει να χρηματοδοτείται πέρα από το κεφάλαιο εκκίνησης λόγω των μη αποδοτικών περιθωρίων στην αρχή και λόγω των ειδικών κυβερνητικών απαιτήσεων. Αφορά τον προσδιορισμό βασικών ευρωπαϊκών βιομηχανικών ικανοτήτων, καθώς και πολιτικών επένδυσης για την προώθηση ισχυρών ευρωπαϊκών παραγωγών. Καθώς καμία μεμονωμένη χώρα δεν έχει επαρκείς πόρους διαθέσιμους για τη χρηματοδότηση εξοπλισμών «νέας γενιάς», αυτό σημαίνει ότι είναι αναγκαίος ο συνδυασμός των εθνικών και ευρωπαϊκών στόχων καθώς και των εθνικών και ευρωπαϊκών πόρων, τόσο σε οικονομικό όσο και βιομηχανικό επίπεδο. Η διακυβέρνηση θα πρέπει να βασιστεί σε κοινές αρμοδιότητες σε επίπεδο εθνικό και ΕΕ ακολουθώντας τη συμφωνημένη στρατηγική «Ευρώπη 2020». Αυτό αποτελεί επίσης ένα αποτελεσματικό πλαίσιο για τη βελτιστοποίηση του συντονισμού μεταξύ των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και εντός της Επιτροπής, τα αποτελέσματα του οποίου ακόμη υπολείπονται πολύ των δυνατικών. Σχετικά με το θέμα αυτό, η ειδική ομάδα που θα ξεκινήσει σύντομα ως πλατφόρμα – Επιτροπή, ΕΟΑ, ΕΥΕΔ – για συζήτηση των προτεραιοτήτων, των ικανοτήτων και των κενών, μπορεί να παράσχει σημαντική υποστήριξη.

4.11 Η Ε&Α αποτελεί κεντρικό θέμα. Η αμυντική βιομηχανία είναι μια βιομηχανική δραστηριότητα υψηλής τεχνολογίας και έντασης γνώσης, η οποία είναι μεταξύ άλλων αναγκαία για την πλήρη ανάπτυξη πρωτοτύπων. Η Ε&Α δεν αποτελεί σχεδόν ποτέ αποκλειστικό ζήτημα της βιομηχανίας. Οι κύκλοι ζωής της ανάπτυξης και των συστημάτων έχουν πολύ μεγάλη διάρκεια και οι δημοσιονομικές επιπτώσεις είναι πολύ μεγάλες για να αναλάβει η βιομηχανία όλους τους οικονομικούς κινδύνους. Η ιστορία έχει αποδείξει ότι όλα τα επιτυχημένα προγράμματα διεξάγονται από κοινού από τις κυβερνήσεις και τη βιομηχανία.

4.12 Θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι ένα πολύ υψηλό ποσοστό της Ε&Α στον τομέα της άμυνας παγκοσμίως προέρχεται από

κυβερνήσεις είτε άμεσα είτε έμμεσα μέσω προμηθειών. Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι οι αμυντικές βιομηχανίες γενικά αποφεύγουν τους μεγάλους οικονομικούς κινδύνους δεδομένης της φύσης των προϊόντων. Η αμυντική Ε&Α είναι ιδιαίτερα ευάλωτη στις κυβερνητικές περικοπές.

4.13 Κατά συνέπεια, πέραν της ενοποίησης στη βιομηχανία, απαιτείται επαρκής χρηματοδότηση και συγκέντρωση πόρων, σε συμφωνία μεταξύ των κρατών μελών, της ΕΕ και της βιομηχανίας, για έρευνα, τεχνολογία και ανάπτυξη. Οι επενδύσεις στην άμυνα απαιτούν υψηλό βαθμό χρηματοδότησης της Ε&Α και των τεχνολογικών έργων. Επιπλέον, πρέπει να εξασφαλιστεί η πρόσβαση σε κρίσιμες τεχνολογίες. Αν οι τεχνολογίες κρίσιμης σημασίας για την ανάπτυξη και την παραγωγή δεν ήταν πλέον προσβάσιμες λόγω περιορισμών στις εξαγωγές, επιβεβλημένων από τρίτους, θα προέκυπταν σοβαρά προβλήματα για την επίτευξη των ευρωπαϊκών στόχων ασφάλειας.

4.14 Η Ε&Α που πραγματοποιείται εκτός των οργανισμών άμυνας διαδραματίζει ολοένα σημαντικότερο ρόλο λόγω της προόδου της ανεξάρτητης επιστήμης και τεχνολογίας σε πολλούς τομείς. Συχνά, μόνο στα τελευταία στάδια της ανάπτυξης μπορεί να καθοριστεί αν η τελική εφαρμογή της Ε&Α μπορεί να προσδιοριστεί ως «αμυντική» ή «πολιτική» Ε&Α. Η Ε&Α «διπλής χρήσης» έχει ολοένα αυξανόμενη σημασία για αμυντικές εφαρμογές όπως η πληροφορική. Επομένως, είναι μείζονος σημασίας για την Ευρωπαϊκή βιομηχανική και τεχνολογική βάση στον τομέα της άμυνας (ΕΒΤΒΑ) να προωθήσει την Ε&Α «διπλής χρήσης», ιδιαίτερα εφόσον παρέχει τη δυνατότητα χρηματοδότησης εκτός των κοινοτήτων άμυνας.

4.15 Η δημόσια χρηματοδότηση Ε&Α σε επίπεδο ΕΕ θα πρέπει να συμφωνηθεί μεταξύ των κρατών μελών. Μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω του προσεχούς 8ου προγράμματος πλαισίου (ΠΠ8) ή μέσω ενός χωριστού ταμείου, κατά προτίμηση μέσω δεσμών για τομείς προηγμένης έρευνας, όπως για παράδειγμα η ναυτοτεχνολογία και η τεχνητή νοημοσύνη. Πρέπει να προβλεφθούν ειδικές διαδικασίες δεδομένης της σχέσης μεταξύ της αμυντικής βιομηχανίας και του δημόσιου τομέα.

4.16 Ο ΕΟΑ και η Επιτροπή θα πρέπει να έχουν εξέχοντα ρόλο, όπως προβλέπεται στο ευρωπαϊκό πλαίσιο συνεργασίας, μεταξύ άλλων για την αποφυγή πολιτικών παρεμβολών σε καθημερινή βάση. Ο ΕΟΑ θα πρέπει να έχει την ευκαιρία να διαδραματίσει πλήρως το ρόλο του όπως προβλέπεται στη Συνθήκη της Λισαβόνας (?).

4.17 Η ύπαρξη κατάλληλου εργατικού δυναμικού με επίκαιρες δεξιότητες είναι καθοριστικής σημασίας για ένα αμυντικό πρόγραμμα βιομηχανίας και Ε&Α (?). Αυτό αποτελεί άλλο ένα ισχυρό επιχειρήματα υπέρ ενός σταθερού πλαισίου για την Ε&Α και τη βιομηχανία αντί της άτακτης αναδιάρθρωσης. Πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι το εργατικό δυναμικό στον τομέα της άμυνας αποτελεί το θεμέλιο πάνω στο οποίο κτίζεται το μέλλον των αμυντικών ικανοτήτων. Οι διαβουλεύσεις και η επικοινωνία με τη βιομηχανία, τους οργανισμούς Ε&Α, την ανώτερη εκπαίδευση, τους στρατιωτικούς οργανισμούς και τις ενδιαφερόμενες συνδικαλιστικές οργανώσεις πρέπει να συνεισφέρουν ώστε τόσο η αναδιάρθρωση που βρίσκεται σε εξέλιξη όσο και η παραγωγή εξοπλισμών με προσανατολισμό στο μέλλον στην Ευρώπη να διεξαχθούν με έναν ορθά δομημένο τρόπο.

(?) Βλ. άρθρο 45, παρ. 1 και άρθρο. 42, παρ. 3 ΣΕΕ, ΕΕ C 115, 09/05/2008.

(?) Βλ. *A comprehensive analysis of emerging competences and skill needs for optimal preparation and management of change in the EU defence industry* (Ολοκληρωμένη ανάλυση των αναδυόμενων ειδικοτήτων και των αναγκών σε δεξιότητες για τη βέλτιστη προετοιμασία και διαχείριση της αλλαγής στην αμυντική βιομηχανία της ΕΕ), Τελική έκθεση, Μάιος 2009, έκθεση της Eurostrategies για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

4.18 Οι δημοσιονομικοί περιορισμοί καθιστούν αναγκαία την αντιμετώπιση των αλληλοεπικαλύψεων και της αναποτελεσματικότητας. Η ελεγχόμενη ενοποίηση δεν ταυτίζεται απαραίτητα με τη δημιουργία μεγάλων εταιρειών. Σημαίνει τη δημιουργία επαρκούς κρίσιμης μάζας και ποιότητας, σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, που εξασφαλίζει μια ανταγωνιστική θέση στις εγχώριες αγορές και στις τρίτες χώρες. Ο συντονισμός του σχεδιασμού συγκεκριμένων έργων σε ευρωπαϊκή κλίμακα από τις κυβερνήσεις, τους σχετικούς ευρωπαϊκούς φορείς και τη βιομηχανία καθίσταται ολοένα πιο αναγκαίος.

4.19 Οι διαφορές των βιομηχανιών σε μέγεθος και σε παραγωγή αποτελούν γεγονός. Τα κράτη μέλη διαφέρουν σε βιομηχανική σπουδαιότητα σε μεγάλο βαθμό. Στο πλαίσιο μιας συμφωνίας μεταξύ των συμμετεχουσών χωρών θα πρέπει να εξασφαλιστεί ότι οι βιομηχανίες στις χώρες εκτός της Επιστολής Προθέσεων (=κύριοι παραγωγοί) θα συνδέονται με σχετικά έργα. Η προσέγγιση αυτή δεν είναι μόνο πολιτικά επιθυμητή, αφορά επίσης ρητά τη γόνιμη σχέση μεταξύ μεγάλων και μικρότερων εταιρειών και ερευνητικών ιδρυμάτων. Οι ΜμΕ ως προμηθευτές θα πρέπει να συνεισφέρουν επιτυχώς σε έξυπνες αλυσίδες εξειδίκευσης.

4.20 Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην κατάσταση ορισμένων χωρών της Κεντρικής Ευρώπης, που θεωρείται ευάλωτη λόγω της εκτεθειμένης γεωγραφικής τους θέσης. Αναγνωρίζοντας τόσο την ανάγκη να αισθάνονται καλά προστατευμένοι οι πολίτες των χωρών αυτών όσο και τη σκοπιμότητα της πλήρους αξιοποίησης των ειδικών τεχνικών γνώσεων που διαθέτουν στον τομέα της άμυνας, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη κατάλληλης ενσωμάτωσης των γνώσεων και των δεξιοτήτων που υπάρχουν στις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης στα τρέχοντα και στα μελλοντικά αμυντικά έργα.

4.21 Μια ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή αγορά για προϊόντα άμυνας θα δημιουργούσε σταθερότερη εσωτερική αγορά. Πέραν της συγκέντρωσης των υφιστάμενων εθνικών αγορών, μια ευρωπαϊκή αγορά θα ενθάρρυνε την εναρμόνιση ή, μάλλον, την τυποποίηση των απαιτήσεων και των κανόνων προμηθειών μεταξύ των διάφορων κρατών μελών. Ένας μεγαλύτερος βαθμός εναρμόνισης ή τυποποίησης θα βελτιώνει επίσης τις οικονομικές και δημοσιονομικές συνθήκες που θα ενίσχυαν την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών εταιρειών σε μια παγκόσμια αγορά.

4.22 Η ευρωπαϊκή αγορά στον τομέα της άμυνας θα διέθετε μια κρίσιμη μάζα. Με αυτό το υπόβαθρο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει τις επιβλαβείς συνέπειες όταν τα κράτη μέλη συνεχίζουν να αγοράζουν «ετοιμοπαράδοτα» από το εξωτερικό, ιδιαίτερα από τις ΗΠΑ. Πρώτον, υπονομεύονται τα οφέλη μιας ευρωπαϊκής αγοράς για τη βιομηχανία, ως εκ τούτου οι τιμές γι' αυτά τα προϊόντα άμυνας θα αυξάνονταν για τους ευρωπαίους πελάτες τους αν η βιομηχανία δεν μπορούσε να πωλήσει σε αγορές τρίτων χωρών όπου ο (κρατικός) ανταγωνισμός σίγουρα θα γίνεται ολοένα εντονότερος. Δεύτερον, οι ευρωπαϊκές χώρες που αγοράζουν «ετοιμοπαράδοτα» από τις ΗΠΑ πληρώνουν για τις αμερικανικές τεχνολογικές δαπάνες που συμπεριλαμβάνονται στην τιμή αυτών των προϊόντων.

4.23 Δεδομένων των οικονομικών και διεθνών πολιτικών προοπτικών, είναι απαραίτητο να διεξαχθεί θεμελιώδης ευρωπαϊκός διάλογος με επιχειρησιακά συμπεράσματα. Αν δεν είναι όλα τα κράτη μέλη πρόθυμα να συμμετάσχουν σε ένα κοινό πλαίσιο, θα πρέπει να υπερισχύσει η αρχή της «ενισχυμένης συνεργασίας». Περισσότερη ολοκλήρωση και μια θετική στάση για την αγορά ευρωπαϊκών προϊόντων θα αποδειχθεί ο μόνος τρόπος με τον οποίο μπορούν να προσεγγιστούν μεγέθη αγοράς συγκρίσιμα με εκείνα των ΗΠΑ.

Χωρίς την ύπαρξη αποτελεσματικής εγχώριας αγοράς, μπορεί να υπάρχουν σοβαρές αμφιβολίες για το αν θα έχει ελπίδες η ευρωπαϊκή βιομηχανία να είναι ανταγωνιστική σε παγκόσμια κλίμακα.

5. Ορισμένα ειδικά ζητήματα

5.1 Το τοπίο του βιομηχανικού τομέα μεταξύ των διαφόρων κλάδων των ενόπλων δυνάμεων —στρατός ξηράς, ναυτικό, αεροπορία— διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα. Σε σειρά τομέων καμία χώρα δεν μπορεί να θεωρηθεί πλέον ικανή να αναπτύξει μόνη της νέες γενιές εξοπλισμών.

5.2 Στον τομέα ξηράς μόνο ένας περιορισμένος αριθμός μεγάλων εταιρειών ολοκλήρωσης συστημάτων είναι ικανές να αναπτύξουν και να παραγάγουν άρματα μάχης και ελαφρά στρατιωτικά οχήματα. Οι κύριοι ευρωπαίοι παραγωγοί είναι η Γαλλία, η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Υπάρχει ένα μεγάλο φάσμα κατασκευαστών υποσυστημάτων και προμηθευτών του τρίτογενούς τομέα με υπο-εκπροσώπηση από την κεντρική Ευρώπη.

5.3 Πολλές χώρες αναπτύσσουν τη «δική» τους ναυπηγική βιομηχανία και κατασκευάζουν πολεμικά σκάφη με μεγάλη ποικιλία μεγέθους και πολυπλοκότητας από χώρα σε χώρα. Τα έθνη της Επιστολής Προθέσεων και οι Κάτω Χώρες κατέχουν ηγετικό ρόλο, μεταξύ άλλων στον σχεδιασμό της αρχικής ιδέας και στις σύνθετες εγκαταστάσεις ναυτικής έρευνας που διαφέρουν σημαντικά σε σχέση με τη ναυπήγηση μη πολεμικών πλοίων. Εδώ πάλι υπάρχει ένα ευρύ φάσμα κατασκευαστών υποσυστημάτων και προμηθευτών του τρίτογενούς τομέα.

5.4 Στρατιωτικά αεροσκάφη αναπτύσσονται και παράγονται σε λίγες μόνο χώρες. Η βιομηχανία έχει συγκεντρωθεί σε ένα μικρό αριθμό πολυεθνικών κυρίως εταιρειών, οι οποίες δραστηριοποιούνται σε ευρωπαϊκή και ευρύτερη κλίμακα. Η βιομηχανία έχει συγκεντρωθεί κυρίως στις EADS, BEA-Systems, Dassault και Saab-Aircraft. Η προηγμένη έρευνα αεροδυναμικής περιορίζεται σε λίγες χώρες.

5.5 Ο τομέας της ηλεκτρονικής, συμπεριλαμβανομένων του κλάδου χειρισμού, επικοινωνίας και ελέγχου αποκτά ολοένα μεγαλύτερη σημασία για την άμυνα με σημαντικούς βιομηχανικούς παράγοντες, όπως οι Thales, BEA Systems και Finmeccanica. Για τους μεγαλύτερους ευρωπαϊκούς βιομηχανικούς ομίλους ηλεκτρονικής, όπως η Philips και η Siemens, η άμυνα είναι λιγότερο σημαντική. Γι' αυτές ο όγκος παραγωγής για οικονομικά αποδοτική, μαζική παραγωγή συγκεκριμένων ηλεκτρονικών εξαρτημάτων, όπως τα ολοκληρωμένα κυκλώματα για την άμυνα, είναι ούτως ή άλλως πολύ μικρός. Οστόσο, η δέσμευση αυτών των μεγάλων βιομηχανικών ομίλων υπογραμμίζει τη σημασία της διπλής χρήσης στον συγκεκριμένο τομέα.

5.6 Όσον αφορά τα πυρομαχικά και τα εκρηκτικά, ο αριθμός των βιομηχανιών μειώνεται σταδιακά τις τελευταίες δεκαετίες, μεταξύ άλλων λόγω περιβαλλοντικών περιορισμών. Η ασφάλεια των πολιτών αναγκάζει αυτές τις βιομηχανίες είτε να μεταφέρουν τα παλαιότερα εργοστάσια παραγωγής τους είτε απλώς να τα κλείσουν.

5.7 Η πρόσβαση σε κρίσιμες τεχνολογίες είναι ζωτικής σημασίας και πρέπει να υποστηρίζεται στο πλαίσιο μιας Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ). Το ίδιο ισχύει και για ορισμένα υλικά όπως τα ανθρακονήματα ή υλικά για ηλεκτρονικά εξαρτήματα.

5.8 Η δέσμη μέτρων για την άμυνα του 2007, που εγκρίθηκε το 2009, μπορεί να παράσχει σημαντική υποστήριξη. Τα κράτη μέλη έπρεπε να είχαν μεταφέρει τις οδηγίες στο εθνικό τους δίκαιο το καλοκαίρι του 2011. Είναι πολύ νωρίς ακόμα για να είναι κανείς θετικός ή σκεπτικός σχετικά με τις επιπτώσεις τους για τη δημιουργία μιας εσωτερικής αγοράς. Η διαδικασία δεν έχει οριστικοποιηθεί ακόμα και η εφαρμογή του στόχου της ενδοκοινοτικής μεταφοράς αμυντικών προϊόντων καθώς και αντιλήψεων, όπως τα ουσιαστικά συμφέροντα εθνικής ασφάλειας, απομένει να αποδειχθεί.

5.9 Το άρθρο 346 της ΣΛΕΕ παρέχει εξαίρεση από τους κανόνες συμβάσεων της ΕΕ για την προστασία ουσιαστών συμφερόντων ασφάλειας του κράτους μέλους. Αυτή η γενική διατύπωση ενδέχεται να εμποδίσει τις εξελίξεις της αγοράς, ιδίως σε επιθυμητές αλυσίδες εφοδιασμού. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ πιο συγκεκριμένης ερμηνείας του Άρθρου 346 που θα δημιουργεί επαρκείς ευκαιρίες για ευρωπαϊκές λύσεις και βέλτιστες ευρωπαϊκές αλυσίδες εφοδιασμού, θα

καλλιεργεί την ασφάλεια εφοδιασμού, τις υφιστάμενες εξειδικεύσεις των κρατών μελών και τη σχέση αξίας/κόστους.

5.10 Η εθνική ασφάλεια πληροφοριών παρουσιάζει παρόμοια προβλήματα με εκείνα που αναφέρονται στην παράγραφο 5.9 και πρέπει επίσης να επανεξεταστεί. Επίσης αποτελεί ένα σημαντικό και ευαίσθητο ζήτημα για τη συμμετοχή των ευρωπαϊκών βιομηχανιών σε έργα στον τομέα της άμυνας στις ΗΠΑ.

5.11 Η «ανταλλαγή και συγκέντρωση», συμπεριλαμβανομένων κοινών προγραμμάτων κατάρτισης, θα πρέπει να αποτελεί ένα πρόγραμμα με προσανατολισμό στο μέλλον. Μια βασική προϋπόθεση είναι τα λόγια να αντικατασταθούν από συγκεκριμένο σχεδιασμό και μια στοχευμένη προσέγγιση με σαφώς καθορισμένα βήματα. Ωστόσο, όσο δεν υπάρχει συμφωνία για τα δόγματα άμυνας, θα είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί «ανταλλαγή και συγκέντρωση» με εφικτό τρόπο.

Βρυξέλλες, 11 Ιουλίου 2012.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON